

UZASADNIENIE

postanowienia z dnia 10 sierpnia 2020 r.

A. W. (1), A. W. (2), W. W. i B. W. pozwem z dnia 27 marca 2019 r., zmodyfikowanym w piśmie procesowym z dnia 31 lipca 2020 r., skierowanym przeciwko (...) Bank S.A. z siedzibą w W. wnieśli o:

1. ustalenie, że umowa pożyczki hipotecznej nr (...)z dnia 29.07.2008 r. wraz z wszelkimi aneksami zawarta pomiędzy A. W. (1), A. W. (2), W. W. oraz B. W. a (...) Bank S.A. z siedzibą w W. – Oddział (...) jest nieważna w całości,

2. zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów solidarnie kwoty 71.172,22 zł oraz kwoty 74.217,64 CHF tytułem części nienależnego świadczenia wynikającego

z uznania umowy pożyczki hipotecznej nr (...) za nieważną w całości wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie,

ewentualnie:

3. ustalenie, że postanowienia zawarte w § 2 ust. 1 umowy, § 3 ust. 8 umowy w zw.

z § 11 ust. 7 Regulaminu, § 4 ust. 4 umowy w zw. z § 12 ust. 7 Regulaminu są nieważne, względnie bezskuteczne względem powodów,

4. zasądzenie od pozwanego solidarnie na rzecz powodów kwoty 74.217,64 CHF tytułem części nienależnego świadczenia wynikającego z uznania umowy za bezskuteczną

w części wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie.

Ponadto w piśmie procesowym z dnia 31 lipca 2020 r. powodowie wnieśli

o udzielenie zabezpieczenia roszczenia o ustalenie nieważności umowy w całości poprzez unormowanie praw i obowiązków stron na czas trwania postępowania w następujący sposób:

a) wstrzymanie obowiązku dokonywania przez powodów spłat rat kapitałowo-odsetkowych w wysokości i terminach określonych umową pożyczki hipotecznej

nr (...) z dnia 29.07.2008 r.,

b) zakazanie pozwanemu naliczania odsetek karnych względem powodów,

c) zakazanie pozwanemu udostępniania biurom informacji gospodarczej działającym na podstawie ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 r. o udostępnianiu informacji gospodarczych i wymianie danych gospodarczych (Dz.U. z 2020 r. poz. 389) danych

o zobowiązaniach powodów względem pozwanego,

d) zakazanie pozwanemu złożenia oświadczenia o wypowiedzeniu umowy pożyczki hipotecznej nr (...) z dnia 29.07.2008 r. w okresie od dnia wydania orzeczenia w przedmiocie zabezpieczenia do dnia uprawomocnienia się orzeczenia kończącego w tej sprawie.

Powodowie wskazali w pozwie i we wniosku o zabezpieczenie, że przedmiotowa umowa o pożyczkę hipoteczną jest nieważna. Analiza postanowień umowy wskazuje, że bank niewłaściwie określił wysokość zobowiązania powodów. Wskutek zastosowania klauzul przeliczeniowych pożyczkobiorca nie jest zobowiązany do zwrotu „tej samej ilości pieniędzy” jak stanowi art. 720 k.c., lecz do zwrotu większej ilości pieniędzy z uwagi na zastosowanie podwójnego miernika waloryzacji. Powodowie nie znali wysokości swojego zobowiązania w chwili zawarcia umowy, co oznacza, że sporna umowa nie określiła elementów przedmiotowo istotnych pożyczki. Zawarte w § 2 ust. 1 umowy, § 3 ust. 8 umowy w zw. z § 11 ust. 7 Regulaminu, § 4 ust. 4 umowy w zw. z § 12 ust. 7 klauzule indeksacyjne

pozwalają bankowi na jednostronne ustalanie kursów kupna i sprzedaży waluty CHF, na podstawie których ustalane są kwota pożyczki i wysokość rat kapitałowo-odsetkowych, a także narażają powodów na nieograniczone ryzyko kursowe. Takie uregulowania umowne są sprzeczne z art. 720 § 1 k.c., art. 78 Prawa bankowego i art. 353¹ k.c., co prowadzi do nieważności umowy. Klauzule indeksacyjne można uznać za niedozwolone postanowienia umowne, a ich wyeliminowanie z umowy sprawia, że umowa nie może być wykonywana, co również prowadzi do nieważności umowy.

Uzasadniając interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia powodowie wskazali, że powodowie wpłacili już na rzecz pozwanego całą kwotę wypłaconej im pożyczki, rozumianej jako nienależne świadczenie. Potrzeba zabezpieczenia poprzez zawieszenia płatności rat kapitałowo-odsetkowych wynika z faktu, że wobec nieważności umowy dalsze spłacanie rat jest pozbawione podstaw prawnych i powiększa stratę finansową w majątku powodów. Biorąc pod uwagę liczbę osób, które zawarły z pozwanym bankiem podobne umowy indeksowane do CHF, istnieje ryzyko, że w obliczu kierowanych wobec pozwanego banku roszczeń osiągnięcie celu postępowania może być znacznie utrudnione, jeśli dodatkowo klienci pozwanego banku zaczną masowo wycofywać swoje środki w wyniku utraty do niego zaufania. Dodatkowo powodowie wskazali, że ze względu na obowiązujący w P. stan epidemiczny w związku z pandemią COVID-19 gospodarka doświadcza izolacji społecznej, mające daleko idące, negatywne skutki dla gospodarki, w tym pozwanego, co może utrudnić bądź uniemożliwić wykonanie zapadłego w sprawie orzeczenia.

Sąd zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 730¹ § 1 k.p.c. udzielenia zabezpieczenia może żądać każda strona lub uczestnik postępowania, jeżeli uprawdopodobni roszczenie oraz interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia. Interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia istnieje wtedy, gdy brak zabezpieczenia uniemożliwi lub poważnie utrudni wykonanie zapadłego w sprawie orzeczenia lub w inny sposób uniemożliwi lub poważnie utrudni osiągnięcie celu postępowania w sprawie (art. 730¹ § 2 k.p.c.). W myśl art. 731 k.p.c., zabezpieczenie nie może zmierzać do zaspokojenia roszczenia, chyba że ustawa stanowi inaczej. Sąd rozpoznaje wniosek o udzielenie zabezpieczenia w jego granicach, biorąc za podstawę orzeczenia materiał zebrany w sprawie (art. 738 k.p.c.).

Unormowanie praw i obowiązków stron na czas trwania postępowania (tzw. zabezpieczenie nowacyjne lub antycypacyjne) jest środkiem zabezpieczenia roszczeń niepieniężnych, przewidzianym w art. 755 § 1 pkt 1 k.p.c. W myśl tego przepisu, jeżeli przedmiotem zabezpieczenia nie jest roszczenie pieniężne, sąd udziela zabezpieczenia w taki sposób, jaki stosownie do okoliczności uzna za odpowiedni, nie wyłączając sposobów przewidzianych dla zabezpieczenia roszczeń pieniężnych. W tym wypadku nie obowiązuje wskazana wyżej zasada z art. 731 k.p.c., że zabezpieczenie nie może zmierzać do zaspokojenia roszczenia, wtedy tylko, gdy zabezpieczenie jest konieczne dla odwrócenia grożącej szkody lub innych niekorzystnych dla uprawnionego skutków (art. 755 § 2¹ k.p.c.).

W ocenie Sądu, na gruncie materiału dowodowego dostępnego na obecnym etapie postępowania, nie można przyjąć, że powodowie uprawdopodobnili roszczenie o ustalenie nieważności umowy pożyczki hipotecznej. Uprawdopodobnienie roszczenia przez uprawnionego oznacza przytoczenie takich okoliczności, z których będzie wynikać,

że roszczenie mu przysługuje. Przesłanka ta będzie spełniona, jeśli uprawniony przedstawi materiał, niekoniecznie spełniający wymogi stawiane przez przepisy o postępowaniu dowodowym, z którego można jednak wnosić ze znacznym stopniem prawdopodobieństwa, że roszczenie rzeczywiście istnieje. Uprawdopodobnienie jest łagodniejszym od udowodnienia, pod względem formalnym, sposobem wykazania dochodzonego roszczenia.

Z twierdzeń pozwu prima facie powinno wynikać, że powód ma rację.

Podstawą prawną roszczenia o ustalenie nieważności umowy winien być art. 189 k.p.c., zgodnie z którym powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny. Powództwo o ustalenie prawa lub stosunku prawnego na podstawie art. 189 k.p.c. może być uwzględnione zatem wtedy, gdy spełnione są dwie przesłanki merytoryczne: interes prawny oraz wykazanie prawdziwości twierdzeń powoda, że dane prawo lub stosunek prawny rzeczywiście istnieje. Pierwsza z tych przesłanek warunkuje określony

skutek tego powództwa, decydując o dopuszczalności badania i ustalania prawdziwości twierdzeń powoda. Wykazanie zaś istnienia drugiej z tych przesłanek decyduje o kwestii zasadności powództwa (vide orz. SN z 27.06.2001 r., II CKN 898/00, Legalis nr 277455).

Z treści umowy pożyczki hipotecznej objętej pozwem wynika, że na jej mocy bank udzielił powodowi pożyczki w kwocie 366.950,35 zł indeksowanej kursem CHF na warunkach określonych w umowie oraz Regulaminie (§ 2 ust. 1), przy czym w umowie postanowiono, że uruchomienie pożyczki następuje w PLN przy jednoczesnym przeliczeniu w dniu wypłaty na walutę wskazaną w umowie pożyczki zgodnie z kursem kupna dewiz obowiązującym w Banku w dniu uruchomienia (§ 3 ust. 8), spłata wszelkich zobowiązań z tytułu umowy będzie dokonywana w złotych na rachunek pożyczki (§ 4 ust. 2), zaś metodę i terminy ustalania kursu wymiany walut (na podstawie którego wyliczane są raty i bieżące saldo zadłużenia) określa Regulamin (§ 4 ust. 4).

Z kolei postanowienia Regulaminu stanowią, że: „Uruchomienie kredytu (pożyczki) (lub jego transzy) denominowanego do waluty obcej następuje w PLN przy jednoczesnym przeliczeniu uruchomionej kwoty w dniu wypłaty na walutę wskazaną w Umowie Kredytu (Umowie Pożyczki) wg kursu kupna danej waluty ustalonego przez Bank w aktualnej Tabeli Kursów” (§ 11 ust. 7) oraz że: „W przypadku kredytu (pożyczki) denominowanych kursem waluty obcej harmonogram spłat kredytu (pożyczki) jest wyrażony w walucie kredytu (pożyczki). Kwota raty spłaty obliczana jest według kursu sprzedaży dewiz obowiązującego w Banku na podstawie obowiązującej w Banku Tabeli Kursów z dnia spłaty”. Regulamin definiuje przy tym „Tabelę Kursów” jako tabelę kursów kupna / sprzedaży walut (...) Banku S.A. obowiązującą o godz. 9:30 w dniu, w którym następuje operacja (§ 2 pkt o). nie określają żadnych zasad wyznaczania kursów waluty indeksacyjnej przez bank w Tabeli Kursów.

Przywołane postanowienia umowne nie sprawiają, że świadczenia stron umowy pożyczki pozostają nieoznaczone w sposób wymagany przez art. 720 k.c., skoro kwota pożyczki została określona dokładnie w złotych polskich, a w umowie określono zasady wyznaczania rat kapitałowo-odsetkowych, w oparciu o określone w umowie oprocentowanie. Uprawnienie banku do ustalania kursu kupna i sprzedaży waluty frank szwajcarski, do której indeksowana jest pożyczka, nie było nieograniczone, bowiem w „Oświadczeniu o ryzyku walutowym i ryzyku stopy procentowej”, stanowiącym załącznik do umowy kredytu, zastrzeżono możliwe odchylenia od stosowanego przez Bank kursu kupna i sprzedaży do 5% od kursu rynkowego wymiany walut. Nie zdefiniowano tu co prawda pojęcia „kursu rynkowego wymiany walut”, jednak obiektywnie możliwe jest określenie kursu rynkowego, czy to na podstawie kursów walut stosowanych na tzw. rynku międzybankowym, czy na podstawie kursów ogłaszanych przez Narodowy Bank Polski w oparciu o kursy z rynku międzybankowego. Możliwa była zatem weryfikacja, czy kursy stosowane przez pozwany Bank (i jego poprzednika prawnego) nie przekraczały wyznaczonego w powyższym dokumencie limitu 5% od kursu rynkowego. W analizowanym przypadku brak jest podstaw do uznania, żeby zastrzeżone w umowie uprawnienie banku do ustalania kursów wymiany waluty indeksacyjnej było niczym nieograniczone, a w konsekwencji by wykraczało poza zasadę swobody umów wyrażoną w art. 353¹ k.c., tj. by naruszało naturę zobowiązania umownego, bezwzględnie obowiązujące przepisy ustawowe lub zasady współżycia społecznego. Nie było zatem podstaw do uznania klauzul indeksacyjnych zawartych w umowie lub całej umowy za nieważną na podstawie art. 58 § 1 k.c.

W ocenie Sądu, umowy pożyczki zawartej przez strony nie sposób również uznać *prima facie* za nieważną z uwagi na jej sprzeczność z zasadami współżycia społecznego (art. 58 § 2 k.c.). Uznanie umowy za nieważną ze względu na te zasady może nastąpić w wypadkach wyjątkowych, posiadających mocne uzasadnienie aksjologiczne (por. orz. SN z 28.01.2016 r., I CSK 16/15, (...) 2017/13/35). Umowa pożyczki hipotecznej indeksowanej do waluty obcej wiąże się ze znacznym ryzykiem dla pożyczkobiorcy, ale na poziomie porównywalnym z niewątpliwie dopuszczonymi przez prawo pożyczkami lub kredytami walutowymi, wypłacanymi i spłacanymi w walucie obcej. Powodowie nie powołali okoliczności wskazujących, by przy zawieraniu umowy znajdowali się w nietypowej sytuacji, w szczególności by działali w warunkach konieczności finansowej.

Wskazać trzeba także, że ewentualna bezskuteczność klauzul indeksacyjnych nie prowadzi do nieważności umowy pożyczki. Przepis art. 385¹ § 2 k.c. wprowadza tu inną zasadę, tj. że jeżeli abuzywne postanowienie umowy nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie. Po wyłączeniu z umowy wskazanych wyżej klauzul indeksacyjnych umowa pożyczki zawierać będzie wszystkie elementy przedmiotowo istotne, tj. kwotę pożyczki oraz obowiązek jej zwrotu przy zastosowaniu oprocentowania wskazanego w umowie.

Powodowie nie uprawdopodobnili również interesu prawnego w udzieleniu zabezpieczenia – we wskazanym wyżej znaczeniu – wyrażającego się w konieczności zapobieżenia szkodzie lub innym negatywnym następstwom, które pomimo ostatecznego wygrania sprawy dotknęłyby powoda. Powodowie nie przywołali wystarczających okoliczności, które by świadczyły o powstaniu nieodwracalności skutków zapłaty dalszych rat pożyczki. Nie odnieśli też powstałych w wyniku dokonywania dalszych spłat skutków do własnej szczególnej sytuacji majątkowej lub osobistej, w związku z którą np. byliby narażeni na poważne i nieodwracalne konsekwencje w razie dokonywania dalszych spłat. Powodowie nie powołali też okoliczności, które mogłyby wskazywać na obawy o wypłacalność pozwanego i możliwość odzyskania wpłaconych nienależnie na jego rzecz sum pieniężnych

w wykonaniu umowy pożyczki. Fakt, że do banku kierowane są roszczenia wielu kredytobiorców / pożyczkobiorców kredytów lub pożyczek indeksowanych nie stanowi przesłanki do stwierdzenia obawy o wypłacalność banku. Z powołanych we wniosku

o zabezpieczenie okoliczności nie wynika, żeby bank miał problemy z regulowaniem swoich wymagalnych zobowiązań, a dopiero to mogłoby uzasadniać obawę o jego wypłacalność.

Niezależnie od tego Sąd stoi na stanowisku, że w sprawie niniejszej nie zostały spełnione przesłanki zabezpieczenia nowacyjnego, o których mowa w art. 755 § 2¹ k.p.c. Żądanie ustalenie nieważności umowy nie może być zabezpieczone w sposób niweczący sporny stosunek prawny. Taki skutek jest możliwy do uzyskania jedynie w orzeczeniu kończącym proces o ustalenie. Bez rozpoznania istoty sprawy sąd nie może wstrzymać obowiązku pożyczkobiorców spłacania kolejnych rat pożyczki. Art. 755 § 2¹ k.p.c. ma charakter wyjątkowy, co uzasadnia ścisłą jego wykładnię i ograniczenie zastosowania do przypadków szczególnie uzasadnionych. Z przepisu tego wynika, że udzielone zabezpieczenie ma być konieczne do odwrócenia szkody grożącej uprawnionym w sytuacji oczekiwania na wyrok rozstrzygający spór, co oznacza, że powinno być ono jedynym dostępnym sposobem neutralizacji owych niekorzystnych skutków na czas trwania procesu. Tymczasem wstrzymanie na czas procesu obowiązku spłaty bieżących rat pożyczki nie jest metodą neutralizacji niekorzystnych skutków wiążących się z ewentualną nieważnością umowy pożyczki, gdy pożyczkobiorcy uzyskali i wykorzystali kwotę udzielonej pożyczki, a obecnie ją zwracają. Brak zabezpieczenia we wnioskowany przez powodów sposób nie uniemożliwi ani nie utrudni celu postępowania, gdyż ewentualny wyrok uwzględniający żądanie o ustalenie nieważności umowy pożyczki spełni swoją rolę niezależnie od tego, czy powodowie będą w toku procesu nadal spłacać raty pożyczki. Spłaty te nie wywołują bowiem żadnych skutków sferze legalności umowy (tak Sąd Apelacyjny w Warszawie m.in.

w postanowieniu z dnia 23 stycznia 2020 r., VI ACz 1546/19). To samo dotyczy potencjalnej możliwości wypowiedzenia umowy pożyczki lub zgłoszenia powodów jako dłużników do rejestrów dłużników. Zdarzenia takie nie będą mieć żadnych skutków dla kwestii zgodności

z prawem umowy pożyczki, która przesądzona zostanie w orzeczeniu sądowym, niezależnie od takich zdarzeń prawnych.

Mając powyższe na uwadze Sąd orzekł jak w sentencji postanowienia na podstawie powołanych przepisów.